

Araştırma Makalesi (Research Article)

EGEHFD, 2025, 41 (1): 68-77

DOI: 10.53490/eghehemsire.1373075

Gülnoz ERDİ¹

Orcid: 0000-0002-9371-6571

Emine AKSÜT AKÇAY²

Orcid: 0000-0002-2056-4597

Hatice Gül ÖZTAŞ³

Orcid: 0000-0003-3574-2509

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü,
Kahramanmaraş, Türkiye

² Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü,
Kahramanmaraş, Türkiye

³ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü,
Kahramanmaraş, Türkiye

Sorumlu Yazar (Corresponding Author):
Hatice Gül Öztaş

h.gul_akbaba@hotmail.com

Anahtar Sözcükler:

Deprem; genital; hijyen; öz bakım;
ebelik.

Keywords:

Earthquake; genital; hygiene; self-
care; midwifery.

Depremzede Kadınlarda Genital Hijyen Davranışları ve Öz Bakım Gücü Arasındaki İlişki

The Relationship Between Genital Hygiene Behaviors and Self-Care Power in Earthquake Survivor Women

Gönderilme tarihi: 9 Ekim 2023

Kabul tarihi: 26 Temmuz 2024

NOT: 25-27 Eylül 2023 6. Uluslararası 7. Ulusal Ebelik Kongresi'nde sözel özet bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı, depremzede kadınların genital hijyen davranışları ve öz bakım gücünü belirlemektir.

Yöntem: Analitik-kesitsel tipteki bu araştırma, 21 Haziran- 02 Eylül 2023 tarihleri arasında Türkiye'nin güneyinde yer alan bir ilin Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Doğum Polikliniği'ne başvuran, araştırmaya katılmayı kabul eden 369 gönüllü kadın ile yapılmıştır. Veriler, Google Anket Formu ile çevrimiçi olarak toplanmıştır. Verilerin toplanmasında "Kişisel Tanıtım Formu", "Genital Hijyen Davranışları Ölçeği" ve "Öz Bakım Gücü Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirmesi SPSS 22.0 paket programı ile yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiksel ölçütler (ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler ve yüzdelik sayılar) ve değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü ve düzeyini belirlemek için Pearson korelasyon analizleri kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalamasının 28.39 ± 9.20 olduğu, %56.1'inin evli, %44.7'sinin çadırdaki yaşadığı, %31.2'sinin ortaokul mezunu, %80.5'inin çalışmadığı saptanmıştır. Genital hijyen davranışları ile ilgili özelliklerinde %47.4'ünün günlük ped kullanmadığı, %74.5'inin 2-3 günde bir banyo yaptığı, %65.0'inin daha önce genital hijyenle ilgili bilgi almadığı saptanmıştır. Kadınların Genital Hijyen Davranışları Ölçeği puan ortalaması 83.38 ± 12.40 olup, elde edilen bu bulguya göre kadınların genital hijyen davranışlarının ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir. Öz Bakım Gücü Ölçeği puan ortalaması 94.56 ± 22.33 olup depremzede kadınların öz bakım gücünün orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Kadınların sosyodemografik özellikleri ile Genital Hijyen Davranışları Ölçeği arasında anlamlı farklılık olduğu ($p < 0.05$) saptanmıştır.

Sonuç: Depremzede kadınların genital hijyen davranışının iyi düzeyde ve öz bakım gücünün orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, genital hijyen davranışı ile öz bakım gücü arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

ABSTRACT

Objective: The aim of this study was to determine the genital hygiene behaviours and self-care power of earthquake survivors.

Method: This analytical cross-sectional study was conducted between June and September 2023 with 369 volunteer women who applied to the Gynaecology Outpatient Clinic of the Training and Research Hospital in a province located in the south of Turkey and agreed to participate in the study. The data were collected online with Google survey form. Three forms including "Personal Introduction Form", "Genital Hygiene Behaviours Scale" and "Self-Care Power Scale" were used to collect the data. Statistical evaluation of the obtained data were performed with SPSS 22.0 package programme. Descriptive statistical measures (mean, standard deviation, minimum and maximum values and percentages) and Pearson correlation analyses were used to determine the direction and level of the relationship between variables.

Results: The mean age of the women who participated in the study was 28.39 ± 9.20 years, 56.1% were married, 44.7% lived in tents, 31.2% were secondary school graduates, and 80.5% were not working. In the characteristics related to genital hygiene behaviours, 47.4% did not use daily pads, 74.5% bathed every 2-3 days, 65.0% had not received information about genital hygiene before. The mean score of the Genital Hygiene Behaviours Scale was 83.38 ± 12.40 and according to this finding, it was determined that the genital hygiene behaviours of the women were above average. The mean score of the Self-Care Power Scale was 94.56 ± 22.33 and it was determined that the self-care power of the earthquake survivors was at a moderate level. There was a significant difference ($p < 0.05$) between the sociodemographic characteristics of the women and the Genital Hygiene Behaviours Scale.

Conclusion: It was determined that the genital hygiene behaviour of earthquake survivor women was at a good level and self-care power was at a moderate level.

Kaynak Gösterimi: Erdi, G., Akçay, Aksüt, E., Öztaş, Gül, H. (2025). *Depremzede Kadınların Genital Hijyen Davranışları ve Öz Bakım Gücü*. EGEHFD, 41(1), 68-77. doi: 10.53490/eghehemsire.1373075

How to cite: Erdi, G., Akçay, Aksüt, E., Öztaş, Gül, H. (2025). *Genital Hygiene Behaviors and Self-Care Power of Women Affected by The Earthquake*. JEUNF, 41(1), 68-77. doi: 10.53490/eghehemsire.1373075

GİRİŞ

Afet, ‘hayatın olağan akışını ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, fiziksel, ekonomik, sosyal kayıplara neden olan, topluluğun tamamını ya da belirli bir kesimini etkileyen doğal, teknolojik ve insan kaynaklı olaylar’ şeklinde tanımlanmaktadır (AFAD, 2022; Gündüz, 2022). Kahramanmaraş merkezli birçok şehirde büyük yıkımlara neden olan, “Asrın Felaketi” olarak adlandırılan 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri, Türkiye’de şimdiye kadar yaşanan en yıkıcı afetlerden biri olarak kayıtlara geçmiştir (İletişim Başkanlığı, 2023). Bu tür yıkıcı afetler, hem fiziksel hem de psikolojik olarak bireyleri etkileyerek stres yaratır ve bu stres, öz bakım gücünü olumsuz yönde etkileyebilir (Blomberg, Murphy ve Hugelius, 2024).

Öz bakım, hastalık ve sakatlıkla başa çıkabilme kabiliyetidir (Çelik ve Yıldırım, 2016; Elgin, 2022; Lee ve diğerleri, 2022). Öz bakım gücü ise; sağlıkla ilgili bir problemi olmayan kişinin rutinde yerine getirdiği sağlıklı davranışlarının devamlılığını sağlayabilmek ve yükseltebilmek için önemli olan uygulamaları çeşitli deneyim ve eğitimlerle öğrenmesidir (Cho ve Park, 2019; Elgin, 2022). Ancak, kişilerin öz bakım düzeyi hayatın farklı dönemlerinde çeşitli faktörlerden etkilenmekte ve bazı özel durumlarda kişiler, öz bakım ihtiyaçlarını karşılamak için kısmen ya da tamamen yardıma ihtiyaç duyabilmektedir (Ergün, 2022; Orem, Taylor ve Renpenning, 2001). Deprem gibi doğal afetler de bu özel durumlara örnek verilebilir.

Bireylerin öz-bakım uygulamalarını kapsayan kişisel hijyen uygulamaları, sağlığın korunması ve sürdürülmesi için önemlidir (Soylu, 2020). Ancak, afet sonrası, temiz su ve yeterli hijyen olanaklarına ulaşımında yaşanan zorluklar, kişisel hijyenin sürdürülebilmesini oldukça güçleştirmektedir (Soylu, 2020; Ünür, 2021). Kişisel hijyen uygulamalarından birisi olan genital hijyen, kadın ürogenital organların hijyenik uygulamalarla korunması, geliştirilmesi ve fiziksel olarak sağlıklı olması olarak tanımlanmaktadır (Soylu, 2020; Özkan ve Tosun, 2023). Bireyin düşük sosyoekonomik düzeyi, eğitim seviyesi düşüklüğü, genital hijyen ile ilgili bilgi eksikliği, yanlış uygulamalar, menstruasyon döneminde hijyenik olmayan bezlerin kullanılması ve afet dönemlerinde temiz su ve hijyenik malzemelere ulaşamama gibi birçok faktör genital hijyeni etkilemektedir (Kaya ve Çağlayan Keleş, 2023; Türkmen ve Karagüzel, 2021). Yanlış ve yetersiz şekilde yapılan genital hijyen alışkanlıkları, vajen florasının bozulmasına, genital enfeksiyonların gelişmesine ve çeşitli sağlık problemlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Avanlou, 2017; Elgin, 2022; Soylu, 2020).

Afetlerin kadın sağlığı üzerine etkisini inceleyen çalışmalarda, adet düzensizliklerinde, alt genital sistem enfeksiyonlarında ve pelvik inflamatuvar hastalıkların oranlarında artış olduğu ifade edilmektedir (Liu, Han, Xiao, Mad ve Chena, 2010; Sohrabizadeh, Tourani ve Khankeh, 2016). Ayrıca, genital hijyen eğitiminin kadınların genital hijyen davranışlarına ve öz bakım gücüne etkisini inceleyen çalışmalarda da öz bakım gücünün artırılmasının genital hijyenin artırılması ile mümkün olabileceği belirtilmiştir (Elgin, 2022; Gül ve Yağmur, 2022). Kadınların üreme sağlığının iyileştirilmesinde ve genital sistem enfeksiyonlarından korunmasında ebeler önemli sağlık profesyonelleridir. Özellikle afetle dönemlerinde aktif görev alarak kadınlara yönelik doğru hijyen davranışları kazandırması oldukça önemli bir konumda bulunmaktadır (Yazıcı ve Çuvadar, 2019). Literatürde, depremzede kadınların genital hijyen davranışları ve öz bakım gücünü inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle, bu araştırma depremzede kadınların genital hijyen davranışlarını ve öz bakım gücünü belirlemeyi amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma, depremzede kadınların genital hijyen davranışları ve öz bakım gücünü belirlemek amacıyla analitik – kesitsel tipte yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırma, Haziran - Eylül 2023 tarihleri arasında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi kadın doğum polikliniğine başvuran, çalışmaya katılmayı kabul eden, iletişim sorunu olmayan ve psikolojik herhangi bir problemi olmayan kadınlar araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde G*Power 3.1.9.7 programı kullanılmıştır. Araştırmada Cohen’nin (1988) orta etki büyüklüğü önerisi ve Kahyaoğlu Süt ve Balkanlı Kaplan’ının (2016) güç ve hata payı ($\alpha=0,05$; $1-\beta=80$) değerleri dikkate alınarak örneklem hesaplanmıştır. Buna göre etki büyüklüğü çift kuyruklu hipotez, $H1=0,152$, $1-\beta=80$ ve hata payı %5 olarak belirlenmiştir. Hesaplama sonucunda 337 kişiye ulaşılması gerektiği belirlenmiş, veri kayıpları (veri kaybı düzeyi %10) göz önünde bulundurularak toplam 369 kişi ile çalışma tamamlanmıştır. Araştırma sonunda post hoc güç analizine göre 369 kişi ile %83 ($1-\beta=0,83$) güce ulaşılmış olup güven aralığı-0.10 ile 0.10 arasındadır. Elde edilen bu bulgulara göre çalışma sonunda istenilen etkiye ulaşıldığı belirlenmiştir.

Veri Toplama

Araştırma verileri, Haziran –Eylül 2023 tarihleri arasında Google Formlar aracılığıyla çevrimiçi anket olarak toplanmıştır. Katılımcılarla hastanede yüz yüze görüşme yapılmış ve iletişim bilgileri alınarak anket formu kendilerine iletilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında ‘Kişisel Tanıtım Formu’, ‘Öz Bakım Gücü Ölçeği’, ‘Genital Hijyen Davranışları Ölçeği’ olmak üzere bir adet form iki adet ölçek kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formu: Araştırmacılar tarafından literatür taranarak oluşturulan ‘Kişisel Bilgi Formu’ 14 sorudan oluşmaktadır. Formda kadınları tanıttıcı özellikler (yaş, eğitim seviyesi, çalışıp çalışmadığı, aile tipi gibi) ve kadınların hijyen davranış özelliklerini tespit etmeye yönelik bazı sorular (vajinal duş uygulaması, günlük ped kullanımı, banyo yapma şekli vb.) yer almaktadır (Elgin, 2022; Çalık, Erkaya, Gülnur ve Yıldız, 2020).

Genital Hijyen Davranışları Ölçeği (GHDÖ): Karahan tarafından 2017 yılında yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda, beşli Likert tipinde olan ölçeğin ‘Genel Hijyen Alışkanlığı’, ‘Adet Hijyeni’, ve ‘Anormal Bulgu Farkındalığı’ olmak üzere 3 alt boyutu ve 23 maddesi bulunmaktadır. Alt boyutları sırasıyla 1-12., 13-20., 21-23. maddeler oluşturmaktadır. Ölçekteki maddeler 1’den 5’e kadar sayısal değerler olarak puanlanmaktadır. Puanlar sırasıyla ‘hiç katılmıyorum’ dan ‘tamamen katılıyorum’a doğru verilmektedir. Ölçekte ters yönlü beş madde vardır (7, 14, 19, 20 ve 23). Cronbach alpha değeri 0.80 olan ölçekten alınabilecek en yüksek puan 115 olarak hesaplanırken alınabilecek en düşük puan ise 23 olarak hesaplanmıştır. Ölçek puanı arttıkça genital hijyen davranışının ve doğru genital hijyen davranış gösterme oranının arttığı ifade edilmiştir (Karahan,2017). Çalışmamızda GHDÖ toplamı Cronbach alpha değeri 0.86 bulunmuş olup yüksek güvenirlikte olduğu saptanmıştır.

Öz Bakım Gücü Ölçeği (ÖBGÖ): Kearney ve Fleischer tarafından geliştirilmiştir (Kearney ve Fleischer, 1979). Beşli Likert tipinde ve 35 maddeden oluşan ölçeğin Türkçeye geçerlilik-güvenirlik çalışması, Nahcivan tarafından 1993 yılında gerçekleştirilmiştir. Ölçek maddeleri ‘beni hiç tanımlamıyor’ dan ‘beni çok tanımlıyor’a doğru 0’dan 4’e sayısal değerler verilerek puanlanmaktadır. Ölçekte negatif yönde sekiz madde (3, 6, 9, 13, 19, 22, 26 ve 31) bulunmaktadır. Cronbach alfa değeri 0,89 olan ölçekten alınabilecek en yüksek puan 140 olarak belirtilmiştir. Ölçekten alınan puan arttıkça bireylerin öz bakım gücü artmaktadır (Nahcivan, 1993). Çalışmamızda ÖBGÖ Cronbach alpha değeri 0.92 bulunmuş olup yüksek güvenirlikte olduğu saptanmıştır.

Araştırmada yer alan ölçeklerin iç tutarlılık kat sayılarının güvenirlik düzeylerine bakıldığında, GHDÖ toplam ve adet hijyeni alt boyutu ile ÖBGÖ toplamının genel güvenirlik düzeyinin yüksek güvenirlikte (yüksek seviye $0.81 < \alpha < 0.99$), GHDÖ alt boyutlarından genel hijyen ve anormal bulgu farkındalığının oldukça güvenilir ($0.60 < \alpha < 0.80$) olduğu belirlenmiştir (George ve Mallery, 2003) (Tablo 1).

Verilerin Değerlendirmesi

Verilerin bilgisayar ortamında SPSS 22.0 paket programı aracılığıyla istatistiksel incelemesi yapılmış olup ortalama, medyan, standart sapma, minimum-maksimum değerler gibi tanımlayıcı istatistiksel değerler kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilip kullanılması için gerekli olacak olan testlerin saptanması için normallik analizi yapılmıştır. Buna göre GHDÖ toplam puanı ve alt boyutları puanları ile ÖBGÖ toplam puan değerlendirilmesinde çarpıklık ve basıklık katsayıları ± 2 sınırları içerisinde. Bu da verilerin dağılımının normal sınırlar içerisinde olduğunu göstermektedir. Sonuç doğrultusunda Independent Sample t testi, varyans analizi, Pearson korelasyon analizi ve çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Yanılma düzeyi de 0.05 olarak alınmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Etik kurul oluru, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı’ndan 20/06/2023 tarih 2023/07 protokol numarası ile alınmıştır. Ayrıca araştırmanın yürütüldüğü KSÜ Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesinden kurum izni alınmıştır (Sayılı; 235225). Araştırmaya kabul edilen tüm kadınlar aydınlatılmış onam formu aracılığıyla bilgilendirilmiştir. Katılım zorunluluğunun olmadığı belirtilmiş araştırma öncesi sözlü onamları alınmıştır. Çalışma, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür.

BULGULAR

Çalışmada kullanılan ölçeklere ait toplam ve alt boyut puan ortalamaları ile çalışma dahilinde kullanılmış olan ölçeklerin iç tutarlılığının saptanması için Cronbach alpha güvenirlik kat sayısından yararlanılmıştır. Ölçeklere ait iç geçerlik kat sayıları ve ölçek ortalamaları Tablo 1’de sunulmuştur.

Kadınların GHDÖ puan ortalaması 83.38 ± 12.40 olup, elde edilen bu bulguya göre kadınların genital hijyen davranışlarının ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir. GHDÖ alt boyut puan ortalamaları, genel hijyen 46.19 ± 5.66 ; adet hijyeni 27.43 ± 6.11 ; anormal bulgu farkındalığı 9.75 ± 2.18 ’dir. Öz Bakım Gücü Ölçeği puan ortalaması 94.56 ± 22.33 olup depremzede kadınların özbakım gücünün yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Genital Hijyen Davranışları Ölçeği (GHDÖ) Toplam ve Alt Boyut Puan Ortalamaları ile Öz Bakım Gücü Ölçeği (ÖBGÖ) Toplam Puan ve Alt Boyut Ortalamalarının Dağılımı

Ölçekler	$\bar{X}$	SS	min	maks	Cronbach alpha
GHDÖ toplam puan	83.38	12.40	35	115	0.86
Genel hijyen	46.19	5.66	15	60	0.69
Adet hijyeni	27.43	6.11	8	40	0.82
Anormal bulgu farkındalığı	9.75	2.18	3	15	0.65
ÖBGÖ toplam puan	94.56	22.33	10	129	0.92

Kadınların yaş ortalaması 28.39 ± 9.20 olup %49.3’ünün (n=182) 16-25 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Kadınların %56.1’inin (n=207) evli, %64.8’inin (n=239) çadır/konteynerde yaşadığı, %31.2’sinin (n=115) ortaokul mezunu, %80.5’inin (n=297) çalışmadığı, %55.0’inin (n=203) eşinin çalışmadığı, %73.7’sinin (n=272) gelirinin giderine denk, %83.5’inin (n=308) çekirdek ailede yaşadığı, %83.7’sinin (n=309) kronik hastalığının olmadığı, %77.0’sinin (n=284) sigara kullanmadığı saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Kadınların Sosyodemografik Özellikleri ile Genital Hijyen Davranışları Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutları ile Öz Bakım Gücü Ölçeği (ÖBGÖ) Toplam Puan Ortalamalarının Dağılımı ve Karşılaştırılması

Özellikler	Genital Hijyen Davranışları Ölçeği						ÖBGÖ toplam X̄±SS
	Genel hijyen		Adet hijyeni	Anormal bulgu farkındalığı	GHDÖ toplam		
	n	%	X̄±SS	X̄±SS	X̄±SS	X̄±SS	
Yaş ortalaması X̄±SS (min-max)	28.39 ± 9.20 (16-42)						
Yaş							
16-25 yaş	182	49.3	46.36±4.96	27.32±6.02	9.72±2.11	83.40±11.52	95.81±24.26
26-35 yaş	93	25.2	46.31±6.60	27.22±6.54	9.68±2.32	83.20±13.49	94.58±23.45
35 yaş ve üzeri	94	25.5	45.78±5.96	27.85±5.87	9.91±2.20	83.54±13.05	92.14±16.56
Test değeri/p*			0.350/0.705	0.307/0.736	0.332/0.718	0.017/0.983	0.836/0.434
Medeni durum							
Evli	207	56.1	48.85±6.22	27.33±6.04	9.72±2.20	82.90±13.03	93.32±21.34
Bekar	162	43.9	46.65±4.83	27.56±6.21	9.80±2.16	84.01±11.56	96.15±23.50
Test değeri/p**			-1.395/0.164	-0.346/0.729	-0.339/0.735	-0.847/0.398	-1.211/0.227
Yaşanılan yer							
Çadır/Konteyner	239	64.8	45.23±5.17	27.31±5.65	9.66±2.01	82.20±11.41	94.86±19.94
Ev	130	35.2	47.97±6.09	27.66±6.90	9.95±2.46	85.58±13.83	94.02±26.23
Test değeri/p**			-4.550/0.000	-0.504/0.615	-1.215/0.225	-2.518/0.012	0.321/0.749

Tablo 2’de kadınların sosyodemografik özellikleri ile GHDÖ toplam puan ve alt boyutları ÖBGÖ toplam puan ortalamalarının dağılımı ve karşılaştırılması yer almaktadır. Kadınların sosyo-demografik özellikleri ile GHDÖ genel hijyen alt boyutundan alınan puan ortalamaları ile değişkenlerin karşılaştırmasında yaşanılan yer, eğitim statüsü, gelir seviyesi ve kronik hastalığın olma durumu ile; adet hijyeni alt boyutu ile yaşanılan yer, aile tipi ve kronik hastalığın olma durumu anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Anormal bulgu farkındalığı alt boyutunda yaşanılan yer, aile tipi ve kronik hastalığın olma durumu değişkenleri ile anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Diğer bir bulgu ise ölçek genel toplamı ile yaşanılan yer, eğitim statüsü, gelir seviyesi, aile tipi ve kronik hastalığın olma durumu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($p < 0.05$) saptanmıştır. Kadınların sosyodemografik özellikleri ile ÖBGÖ toplam puanı ile değişkenler ile arasında yapılan karşılaştırma sonucunda anlamlı farklılık olmadığı ($p > 0.05$) grupların benzer özellik gösterdiği belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Kadınların Sosyodemografik Özellikleri ile Genital Hijyen Davranışları Ölçeği Toplam Puan ve Alt Boyutları ile Öz Bakım Gücü Ölçeği (ÖBGÖ) Toplam Puan Ortalamalarının Dağılımı ve Karşılaştırılması (**devam**)

Eğitim durumu								
İlkokul (1)	40	10.8	45.48±6.39	27.68±6.17	9.98±2.31	83.13±13.80	89.53±21.82	
Ortaokul (2)	115	31.2	44.37±5.04	26.77±5.37	9.42±1.91	80.57±10.99	95.30±14.39	
Lise (3)	102	27.7	46.21±4.82	27.37±6.13	9.74±2.13	83.31±11.75	93.71±23.42	
Üniversite (4)	103	27.9	48.09±6.05	28.03±6.92	10.04±2.46	86.16±13.56	95.88±28.19	
Lisansüstü (5)	9	2.4	51.00±5.33	28.56±4.74	10.22±1.78	89.78±8.98	102.11±19.43	
Test değeri/p*			8.283/0.000	0.671/0.613	1.331/0.258	3.461/0.009	0.924/0.450	
Anlamlı fark			1-5, 2-4, 2-5	-	-	2-4	-	
Çalışma durumu								
Evet	72	19.5	46.18±7.26	26.99±7.46	9.67±2.64	82.83±15.12	96.31±23.76	
Hayır	297	80.5	46.20±5.21	27.54±5.74	9.78±2.06	83.52±11.68	94.14±21.99	
Test değeri/p**			-0.024/0.981	-0.588/0.558	-0.342/0.733	-0.361/0.719	0.737/0.461	
Eş çalışma durumu								
Evet	166	45.0	45.70±6.35	27.43±5.99	9.78±2.18	82.91±12.91	93.41±22.28	
Hayır	203	55.0	46.60±5.00	27.40±6.22	9.74±2.19	83.78±11.99	95.51±22.38	
Test değeri/p**			-1.480/0.140	-0.009/0.993	0.145/0.885	-0.669/0.504	-0.897/0.370	
Gelir durumu								
Gelir giderden az (1)	92	24.9	45.15±5.30	26.74±5.92	9.49±2.09	81.38±12.04	93.70±19.98	
Gelir giderine denk (2)	272	73.7	46.66±5.45	27.74±6.12	9.87±2.21	84.26±12.18	95.07±23.09	
Gelir giderden fazla (3)	5	1.4	40.20±14.58	23.60±8.08	8.80±2.16	72.60±22.70	83.20±21.28	
Test değeri/p*			5.415/0.005	1.918/0.148	1.523/0.219	3.831/0.023	0.785/0.457	
Anlamlı fark			2-3	-	-	2-3	-	
Aile tipi								
Çekirdek aile	308	83.5	46.39±5.76	27.77±6.12	9.88±2.19	84.04±12.51	94.29±21.87	
Geniş aile	61	16.5	45.21±5.03	25.72±5.82	9.16±2.03	80.10±11.39	95.93±24.68	
Test değeri/p**			1.489/0.137	2.406/0.017	2.341/0.020	2.279/0.023	-0.524/0.600	
Kronik hastalık varlığı								
Var	60	16.3	44.18±6.39	25.67±6.24	9.23±2.23	79.08±13.50	93.67±18.32	
Yok	309	83.7	46.59±5.43	27.77±6.03	9.86±2.16	84.22±12.02	94.74±23.05	
Test değeri/p**			-2.731/0.008	-2.460/0.014	-2.044/0.042	-2.967/0.003	-0.340/0.734	
Sigara kullanma durumu								
Evet	85	23.0	45.34±5.65	27.13±5.59	9.59±1.94	82.06±11.69	95.36±19.33	
Hayır	284	77.0	46.45±5.64	27.52±6.26	9.81±2.25	83.79±12.60	94.32±23.18	
Test değeri/p**			-1.593/0.112	-0.518/0.605	-0.820/0.413	-1.126/0.261	0.376/0.707	

*tek yönlü varyans analizi, **Independent Sample t testi, GHDÖ:Genital Hijyen Davranışları Ölçeği, ÖBGÖ: Öz Bakım Gücü Ölçeği

Kadınların genital hijyen davranışları ile Genital Hijyen Davranışları Ölçeği (GHDÖ) toplam puan ve alt boyut ortalamaları ile Öz Bakım Gücü Ölçeği (ÖBGÖ) toplam puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 3'te yer almaktadır. Kadınların %61.8'inin (n=228) vajinal duş yapmadığı, %52.6'sının (n=194) günlük ped kullandığı, %74.5'inin (n=275) 2-3 günde bir banyo yaptığı, %55.0'inin (n=203) oturarak banyo yaptığı, %65.0'inin (n=240) daha önce genital hijyenle ilgili bilgi almadığı saptanmıştır (Tablo 3).

Kadınların genital hijyen özellikleri ile GHDÖ genel hijyen alt boyutundan alınan puan ortalamaları ile değişkenlerin karşılaştırmasında banyo yapma şekli ve genital hijyenle ilgili bilgi alma durumu ile; adet hijyeni alt boyutu ile banyo yapma şekli değişkeni ile; anormal bulgu farkındalığı alt boyutunda banyo yapma şekli değişkeni ile; ölçek genel toplamı ile banyo yapma şekli ve genital hijyen ile ilgili bilgi alma durumu değişkenleri arasında anlamlı farklılık olduğu (p<0.05) saptanmıştır. Kadınların genital hijyen özelliklerinin ÖBGÖ toplam puan ortalamaları ile karşılaştırmasında banyo yapma sıklığı ve genital hijyen ile ilgili bilgi alma durumu değişkenleri arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir (p<0.05) (Tablo 3).

Tablo 3. Kadınların Genital Hijyen Davranış Özellikleri ile Genital Hijyen Davranışları Ölçeği Toplam ve Alt Boyutları ile Öz Bakım Gücü Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Dağılımı ve Karşılaştırılması

Özellikler	GHDÖ Alt Boyutları					GHDÖ Toplam	ÖBGÖ Toplam
			Genel hijyen	Adet hijyeni	Anormal bulgu farkındalığı		
	n	%	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$	$\bar{X} \pm SS$
Vajinal duş yapma durumu							
Evet	141	38.2	46.56 $\pm$ 5.34	27.38 $\pm$ 5.90	9.76 $\pm$ 2.13	83.70 $\pm$ 12.00	94.33 $\pm$ 23.61
Hayır	228	61.8	45.97 $\pm$ 5.84	27.46 $\pm$ 6.25	9.70 $\pm$ 2.21	83.20 $\pm$ 12.67	94.71 $\pm$ 21.55
Test değeri/p*			0.967/0.334	-0.136/0.892	0.008/0.994	0.374/0.709	-0.160/0.873
Günlük ped kullanma durumu							
Evet	194	52.6	45.78 $\pm$ 4.72	27.08 $\pm$ 5.94	9.62 $\pm$ 2.10	82.48 $\pm$ 11.33	94.44 $\pm$ 22.36
Hayır	175	47.4	46.66 $\pm$ 6.53	27.82 $\pm$ 6.29	9.91 $\pm$ 2.26	84.39 $\pm$ 13.46	94.70 $\pm$ 22.35
Test değeri/p*			-1.477/0.141	-1.153/0.250	-1.299/0.195	-1.470/0.143	-1.114/0.910
Banyo yapma sıklığı							
Her gün (1)	69	18.8	46.42 $\pm$ 4.81	27.55 $\pm$ 5.54	9.70 $\pm$ 1.86	83.67 $\pm$ 10.31	98.59 $\pm$ 17.49
2-3 günde bir (2)	275	74.5	46.16 $\pm$ 5.76	27.51 $\pm$ 6.15	9.79 $\pm$ 2.23	83.46 $\pm$ 12.70	94.24 $\pm$ 22.96
Haftada bir (3)	23	6.2	45.39 $\pm$ 6.72	25.57 $\pm$ 7.10	9.39 $\pm$ 2.53	80.35 $\pm$ 14.17	84.65 $\pm$ 25.26
Diğer (4)	2	0.5	53.00 $\pm$ 4.24	34.00 $\pm$ 2.82	12.00 $\pm$ 1.41	99.00 $\pm$ 8.48	115.50 $\pm$ 0.70
Test değeri/p**			1.159/0.325	1.514/0.210	0.954/0.414	1.537/0.205	2.853/0.037
Anlamli fark			-	-	-	-	1-3
Banyo yapma şekli							
Oturarak	203	55.0	45.17 $\pm$ 5.69	26.24 $\pm$ 6.11	9.34 $\pm$ 2.18	80.74 $\pm$ 12.42	95.81 $\pm$ 20.18
Ayakta/Duş	166	45.0	48.17 $\pm$ 5.17	29.89 $\pm$ 5.82	11.46 $\pm$ 1.98	86.90 $\pm$ 10.25	93.04 $\pm$ 23.95
Test değeri/p*			5.265/0.000	8.534/0.000	6.174/0.000	8.014/0.000	0.910/0.385
Genital hijyenle ilgili bilgi alma durumu							
Evet	129	35.0	47.57 $\pm$ 6.17	28.27 $\pm$ 5.86	10.02 $\pm$ 2.16	85.85 $\pm$ 12.74	98.42 $\pm$ 25.23
Hayır	240	65.0	45.46 $\pm$ 5.23	26.98 $\pm$ 6.20	9.62 $\pm$ 2.18	82.06 $\pm$ 12.04	92.49 $\pm$ 20.35
Test değeri/p*			3.453/0.001	1.943/0.053	1.658/0.098	2.824/0.005	2.296/0.023

*Independent Sample t testi, **tek yönlü varyans analizi. GHDÖ:Genital Hijyen Davranışları Ölçeği, ÖBGÖ: Öz Bakım Gücü Ölçeği

Çalışmada kullanılan ölçekler arasındaki ilişkinin değerlendirildiği korelasyon analizi Tablo 4'te yer almaktadır. Ölçeklerin toplam ve alt boyutları arasında korelasyon analizi yapılmış ve buna göre en yüksek korelasyonun GHDÖ'nin alt boyutlarından adet hijyeni ile GHDÖ'yi alt boyutu olan anormal bulgu farkındalığı arasında olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda bu ikili arasında yüksek düzeyde, anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki vardır. Korelasyonun en düşük olduğu kısım ise GHDÖ'yi alt boyutu anormal bulgu farkındalığı ile ÖBGÖ toplam puanı arasındadır. Çok zayıf, pozitif yönlü ve anlamsız bir ilişki vardır. Genel olarak ölçekler arasında birbirleri ile orta düzeyde, anlamlı, pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir (Tablo 4). Bu verilere göre genel hijyen arttıkça öz bakım gücünün arttığı belirlenmiştir.

Tablo 4. Genital Hijyen Davranışları Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanları ile Öz Bakım Gücü Ölçeği Toplam Puan Korelasyonu

		Genel hijyen	Adet hijyeni	Anormal bulgu farkındalığı	GHDÖ toplam	ÖBGÖ toplam
Genel hijyen	r		0.575	0.556	0.838	0.110
	p	1	0.000*	0.000*	0.000*	0.035**
Adet hijyeni	r			0.980	0.928	0.077
	p		1	0.000*	0.000*	0.140
Anormal bulgu farkındalığı	r				0.913	0.009
	p			1	0.000*	0.856
GHDÖ toplam	r					0.090
	p				1	0.085
ÖBGÖ toplam	r					
	p					1

Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır, GHDÖ:Genital Hijyen Davranışları Ölçeği, ÖBGÖ: Öz Bakım Gücü Ölçeği, *p<0.01, **p<0.05

Kadınların genital hijyen davranışları üzerinde etkisi olduğu düşünülen değişkenlerin GHDÖ'ü puanlarını ne şekilde yordadığını ortaya koymak için yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda, bu yedi yordayıcı değişkenin genital hijyen davranışları ile anlamlı bir ilişki ($R^2=0.341$) sergiledikleri görülmüştür ($F=6.764$; $p<0.05$). Bu yedi değişkenin, genital hijyen davranış düzeyinin %34.1'ini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre bu değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki önem sırası değerlendirildiğinde, kronik hastalık varlığı ($\beta=4.343$) en yüksek, aile tipi ($\beta=-3.273$) ise en düşük öneme sahip olduğu belirlenmiştir. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında ise yaşanan yer, kronik hastalık varlığı değişkenlerinin genital hijyen davranışları üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 5).

Kadınların öz bakım gücü üzerinde etkisi olduğu düşünülen değişkenlerin ÖBGÖ'ü puanlarını ne şekilde yordadığını ortaya koymak için yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda, bu iki yordayıcı değişkenin öz bakım gücü düzeyi ile anlamlı bir ilişki ($R^2=0.249$) sergiledikleri görülmüştür ($F=4.505$; $p<0.05$). Bu iki değişkenin, öz bakım gücü düzeyinin %15.5'ini açıklamaktadır. Standartlaştırılmış regresyon katsayılarına göre bu değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki önem sırası değerlendirildiğinde, banyo yapma sıklığının ($\beta=-5.489$) genital hijyenle ilgili bilgi alma durumundan ($\beta=-3.940$) daha yüksek öneme sahip olduğu belirlenmiştir. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında ise, bağımsız değişkenlerden genital hijyenle ilgili bilgi alma durumu değişkeninin öz bakım gücü üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 5).

Tablo 5. Genital Hijyen Davranışları Ölçeği ve Öz Bakım Gücü Ölçeği regresyon analizi

Genital Hijyen Davranışları Ölçeği Bağımsız Değişkenleri	β	S.E.	p	95% CL	
				Lower	Upper
Yaşanılan yer	1.896	0.787	0.016	0.348	3.444
Eğitim durumu	-0.052	0.702	0.941	-1.432	1.328
Gelir durumu	0.153	1.396	0.913	-2.591	2.898
Aile tipi	-3.273	1.679	0.052	-6.574	0.029
Kronik hastalık varlığı	4.343	1.728	0.012	0.944	7.742
Genital hijyenle ilgili bilgi alma durumu	-2.330	1.393	0.095	-5.069	0.408
$R^2 = 0.362$ $F = 6.759$ $p = 0.000$					
Öz Bakım Gücü Ölçeği Bağımsız Değişkenleri	β	S.E.	p	95% CL	
				Lower	Upper
Banyo yapma sıklığı	-3.940	2.280	0.085	-8.423	0.543
Genital hijyenle ilgili bilgi alma durumu	-5.489	2.428	0.024	-10.265	-0.714
$R^2 = 0.155$ $F = 4.505$ $p = 0.012$					

Çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

TARTIŞMA

Deprem gibi büyük ve yıkıcı afetlerden sonra yaşanan panikle, barınma, tuvalet ve banyo gibi en temel ihtiyaçların giderilmemesi, depremzedeleri daha ciddi sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Bozulan hijyen koşulları özellikle kadınları oldukça zorlamaktadır (Kipay, 2023). Bu çalışmada, depremzede kadınların genital hijyen davranışları ve öz bakım gücü incelenerek elde edilen veriler literatür ile karşılaştırılmıştır.

Afet anında yaşanan fiziksel zararların yanı sıra, sonrasında hijyen koşullarının yetersizliği de kadın sağlığı üzerine olumsuz etkilere neden olmaktadır (Ünür, 2021). Afet sonrası temiz su ve hijyen malzemelerine erişimdeki kısıtlılıklar, kadınlarda genital enfeksiyon riskini artırabilmektedir (Sohrabzadeh ve diğerleri, 2016; Ünür, 2021). İran'da yapılan bir çalışmada, deprem sonrası kadınların hijyenik pede ulaşamadığı, uzun süre kıyafetlerini değiştiremediği ve banyo yapamadıkları bildirilmiştir (Yoosefi Lebni ve diğerleri, 2020). Bu çalışmada, kadınların Genital Hijyen Davranışları Ölçeği toplam puan ortalaması (83.38 ± 12.40) iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Literatürde GHDÖ puan ortalaması sırasıyla; Çalık ve arkadaşları (2020) tarafından 77.41 ± 9.05 ; Sinan, Çamözü ve Tosun (2019) tarafından 84.95 ± 9.20 ; Bulut, Yiğitbaş ve Çelik (2019) tarafından 87.60 ± 8.97 olarak belirlenmiştir. Ulusal literatür bulguları ile bu araştırma bulguları benzerlik göstermiş olup, depremzede kadınların öz bakım gücü düzeyinin orta düzeyin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmamızın bulgularından farklı olarak; Umami, Paulik, Molnár ve Murti (2022) yaptıkları sistematik derlemede ise kadınların GHDÖ puan ortalaması 70.27 ± 10.05 olduğu bildirmiştir. Bu fark, örneklem gruplarının sosyo-demografik özellikleri ve ülkeler arası kültürel farklılıklarla ilişkilendirilebilir (Farage ve Bramante, 2017). Ayrıca, deprem sonrası araştırma sürecine kadar geçen sürede temiz suya erişimin sağlanması ve hijyen kitleri ile temizlik malzemelerinin dağıtılması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Öz bakım gücü, kişinin kendi sağlığı ve iyilik halini korumak ve sürdürmek için yaptığı tüm eylemlerdir (Akbiyık ve Tekindal, 2016). Bu çalışmada kadınların ÖBGÖ toplam puanı 94.56 ± 22.33 saptanmıştır. Bu bulgu, orta düzeyde bir öz bakım gücüne işaret etmektedir. Farklı örneklem gruplarıyla yapılan çalışmalar da benzer sonuçlar bildirmiştir: Öztaş ve Sohbet (2023) 98.96 ± 37.22 ; Sis Çelik ve Aksoy Derya (2019) 100.71 ± 24.29 ; Küçükkaya ve Erçel (2019) 111.3 ± 33.0 . Literatürde, depremzede kadınlara özel öz bakım gücü düzeylerini inceleyen sınırlı sayıda

araştırma olması bu çalışmanın önemini artırmaktadır. Sohrabizadeh ve diğerlerinin (2016) afet sonrası sağlık sorunlarının etkili sağlık yönetimiyle azaltılabileceğini bildirmeleri, bu bulguyu desteklemektedir. Öz bakım gücünün yüksek olması, afet sonrası sağlıkla baş etme kapasitesini olumlu etkileyebilmektedir.

Bu çalışmada, eğitim seviyesi yüksek olan kadınların GHDÖ toplam puan ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda benzer şekilde eğitim seviyesi düşük olan bireylerin genital hijyen davranışının oldukça düşük olduğu bildirilmiştir (Kurt Durmuş ve Zengin, 2020; Kahyaoğlu Süt 2016). Öte yandan, çekirdek ailede yaşayan kadınların GHDÖ toplam puan ortalamasının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalarda benzer şekilde çekirdek ailede yaşayan kadınların GHDÖ toplam puanı geniş ailede yaşayan kadınlara göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir (Özkan ve Tosun, 2023; Sezer ve Aker, 2023). Geniş ailelerde ortak alan kullanımının fazlalığı, hijyen uygulamalarını olumsuz etkileyebilir. (Sezer ve Aker, 2023). Aynı zamanda, aile içinde etkileşim, rol ve sorumluluklar ile iş yükü paylaşımındaki farklılıkların da bu durumu etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada, kronik hastalığı olmayan kadınların GHDÖ puan ortalaması kronik hastalığı olan kadınlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürde, kronik hastalığı olan kadın GHDÖ toplam puan arasında herhangi bir ilişki olmadığı bildirilmiştir (Arslan, Emre, Köse Külcü, Özşahin ve Edirne, 2023; Sevinç, Korkut ve Oral, 2021). Bu araştırma ile diğer çalışmalar arasındaki bu farklılığın sebebi katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalar, genital enfeksiyonlar hakkında bilgi sahibi olan kadınların genital hijyen davranışlarının daha iyi olduğunu, genel hijyen ve adet hijyeni konularında daha dikkatli davrandıklarını ve anormal bulgulara yönelik farkındalıklarının yüksek olduğunu göstermektedir (Çamlıca, 2022; Türkmen ve Karagüzel, 2021). Elgin'in (2022) çalışmasında da katılımcılara verilen genital enfeksiyon ve hijyen eğitiminin katılımcıların hijyen hakkındaki tutumlarında etkili olduğu, doğru uygulamalar ile farkındalıkların artırılmasını sağladıkları ifade edilmektedir (Elgin, 2022). Bu sonuçlar doğrultusunda genital hijyen hakkında eğitimi olan bireylerin bilgi düzeylerinin daha iyi olduğu düşünülebilir.

Bu çalışmada adet hijyenine daha fazla önem veren kadınların, genital bölgedeki anormal bulguları fark etme düzeyleri de daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Afet sonrasında adet hijyeni ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Adet döneminde kadınlar bir tabu olarak gördükleri hijyenik ped ihtiyacını ifade edememekte ve temiz su olanaklarının kısıtlı olması nedeniyle genital organlarını yeteri kadar temizleyememektedir. Yaşanan bu olumsuzluklar kadınlarda genital hastalık riskini artırmaktadır (Ünür, 2021). Depremden sonra en acil ihtiyaçlar arasında yiyecek, barınma, su, giyim ve aile üyeleri/akrabalar hakkında bilgi almanın yanı sıra diğer bir ihtiyaç ise adet hijyeni olduğunu bildirilmiştir (Budhathoki ve diğerleri, 2018). Elde edilen sonuçlar, kadınlar için adet hijyenin deprem gibi doğal afetlerden sonra önemli bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Çalışmamızda genel hijyen davranışı toplam puan ortalaması arttıkça öz bakım gücünün arttığı belirlenmiştir. Yapılan çalışmada benzer şekilde sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile öz- bakım gücü düzeyleri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur (Ünalın, Şenol, Öztürk ve Erkorkmaz, 2007). Gül ve Yağmur'un (2022) yaptıkları çalışmada ortopedik engelli kadınlara web tabanlı verilen genital hijyen eğitiminin öz bakım gücü puanını artırdığı tespit edilmiştir. Yine farklı bir çalışmada gebelere verilen sağlık eğitiminin, gebelerin öz-bakım gücünü artırdığı bildirilmiştir (Yılmaz ve Beji, 2010). Bu sonuçlar doğrultusunda kişinin sağlığına pozitif katkı sağlayan davranışların direk veya dolaylı olarak öz bakım gücünü olumlu etkilediği düşünülebilmektedir. Depremzede kadınlara ulaşımının zor olması ve depremin üzerinden belirli bir sürenin geçmesi ve araştırmanın sadece depremden etkilenen kadınlarla yapılmış olması, beraberinde deprem bölgesine dağıtılan hijyen kitlerinin sonuçlara etkisi ve sonuçların genellenememesi araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışma, deprem bölgesinde yaşayan kadınların genital hijyen davranışlarının iyi düzeyde, öz bakım gücü düzeylerinin ise orta düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, genital hijyen davranışı ile öz bakım gücü arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Kadınların eğitim düzeyi, aile yapısı, sağlık durumu ve hijyen bilgisi gibi değişkenler genital hijyen davranışlarını ve öz bakım gücünü önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle, afet sonrası süreçte kadınlara yönelik hijyen eğitimi programları planlanmalı, temiz suya ve hijyen ürünlerine erişim desteklenmeli ve sağlık profesyonelleri tarafından belirli aralıklarla izlemler yapılmalıdır. Bu tür afet durumlarında sağlık hizmetleri planlanırken, kadınların genital hijyen alışkanlıkları ve öz bakım kapasitesinin dikkate alınması, kadın sağlığının korunması ve iyileştirilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Yazar Katkıları: Fikir: G.E., H.G.Ö., E.A.A. Tasarım: G.E., E.A.A., H.G.Ö. Veri toplama: E.A.A., H.G.Ö., G.E. Veri analizi ve yorumlama: E.A.A., H.G.Ö. G.E. Makale yazımı: G.E., E.A.A., H.G.Ö. Eleştirel inceleme: H.G.Ö.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansman: Yazarlar çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Teşekkür: Çalışmamıza katkısı bulunan depremzede kadınlara teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

- AFAD. (2022). *Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü*. Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> Erişim tarihi: 04.06.2023
- Akbıyık, A., Tekindal, M. A. (2023). Deprem sonrası salgın oluşturma potansiyeline sahip enfeksiyon hastalıklarının belirlenmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), 489-499. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3006517>
- Arslan, M., Emre, N., Köse Külcü, B., Özşahin, A., Edirne, T. (2023). Kadınların genital hijyen davranışları ve bu davranışların vajinal enfeksiyona etkisi. *Ege Tıp Dergisi*, 62(2), 240-248. doi: <https://doi.org/10.19161/etd.1310991>
- Avanlou, A. (2017). *Vajinal akıntı şikâyeti olan kadın hastalarda saptanan etkenlerin değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Blomberg, K., Murphy, J., Hugelius, K. (2024). Self-care strategies used by disaster responders after the 2023 earthquake in Turkey and Syria: a mixed methods study. *BMC Emergency Medicine*, 24(1), 195. Erişim adresi: <https://bmcmernmed.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12873-024-01105-8>
- Budhathoki, S. S., Bhattachan, M., Castro-Sánchez, E., Sagtani, R. A., Rayamajhi, R. B., Rai, P., Sharma, G. (2018). Menstrual hygiene management among women and adolescent girls in the aftermath of the earthquake in Nepal. *BMC Women's Health*, 18(1), 1-8. doi: <https://doi.org/10.1186/s12905-018-0527-y>
- Bulut, A., Yigitbaş, Ç., Çelik, G. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin perspektifinden genital hijyen davranışları. *Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 52(3), 227-232. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/895297>
- Cho, H., Park, E. (2019). Canonical correlation between self-care agency and health-related self-efficacy with chronic viral hepatitis patients. *Osong Public Health and Research Perspectives*, 10(5), 281-288. doi: <https://doi.org/10.24171/j.phrp.2019.10.5.04>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*, 2nd edn. Á/L: Erbaum Press, Hillsdale, NJ, USA.
- Çalık, K. Y., Erkaya, R., Gülnur, İ., Yıldız, N. K. (2020). Genital hygiene behaviors of women and their effect on vaginal infections. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 10(3), 210-216. doi: <https://doi.org/10.33808/clinexphealthsci.565845>
- Çamlıca, T. (2022). *Jinekoloji polikliniğine başvuran vajinal enfeksiyon tanılı kadınların genital hijyen davranışları ve genital benliklerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, A., Yıldırım, Y. (2016). Orem öz bakım eksikliği hemşirelik kuramına göre vazovagal senkop'u olan hastanın hemşirelik bakımı: olgu sunumu. *Journal of Cardiovascular Nursing*, 7(14), 182-186. doi: <https://doi.org/10.5543/khd.2016.38358>
- Elgin, T. (2022). *İdrar yolu enfeksiyonu (İYE) tanısı konulmuş gebe kadınlara verilen genital hijyen eğitiminin genital hijyen davranışı ve öz bakım gücüne etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Ergün, S. (2022). The relationship between caregiver burden and self-care agency of pregnant women with 0-6-year-old children. *Nursing Open*, 9(2), 1052-1059. doi: <https://doi.org/10.1002/nop2.1142>
- Farage, M. A., Bramante, M. (2017). Genital hygiene: Culture, practices, and health impact. In: *The Vulva*. 41(4):402-409. CRC Press. doi: <https://doi.org/10.1002/nop2.1142>
- George, D., Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference*. 11.0 update (4 b.). Boston: Allyn ve Bacon.
- Gül, S., Yağmur, Y. (2023). The effect of web-based genital hygiene education provided to the women with disabilities on their self-care agency and genital hygiene behaviors: A randomized controlled trial. *Health Care for Women International*. 44(5), 670-688. doi: <https://doi.org/10.1080/07399332.2022.2128801>
- Gündüz, F. (2022). Afetlerde kadın ve toplumsal cinsiyet perspektifi ile çıkarılması gereken dersler (Haiti ve Japonya depremi örneği). *İBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 440-460. doi: <https://doi.org/10.21733/ibad.1039215>
- İletişim Başkanlığı. (2023). *Asrın Felaketi: 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri*. Erişim adresi: <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/iletisim-baskanliginca-asrin-felaketi-06-subat-2023-kahramanmaraş-depremleri-kitabi-yayimlandi> Erişim tarihi: 04.06.2023
- Kahyaoğlu Süt, H. (2016). 18-49 yaş arası kadınlarda genital hijyen davranışları ile genital enfeksiyon arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 8-13. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/duzcesbed/issue/14253/66683>
- Kahyaoğlu Süt, H., Balkanlı Kaplan, P. (2016). Effect of pelvic floor muscle exercise on pelvic floor muscle activity and voiding functions during pregnancy and the postpartum period. *Neurourology and Urodynamics*, 35(3), 417-422. doi: <https://doi.org/10.1002/nau.22728>
- Karahan, N. (2017). Genital hijyen davranışları ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik güvenirlik çalışması. *İstanbul Medical Journal*, 18(3), 157-62. Erişim adresi: <https://toad.halileksi.net/wp-content/uploads/2022/07/genital-hijyen-davranislari-olcegi-toad.pdf>
- Kaya, S.N., Çağlayan Keleş, N. (2023). Deprem ve kadın sağlığı sorunları (Van Depremi örneği). A. Bilgili (Ed.), *ACADEMY 1st International Conference on Earthquake Studies* (s. 112-118) içinde. İstanbul. Erişim adresi: https://www.aicies.org/_files/ugd/797a84_b992530a01d04035bec083ef1106c847.pdf
- Kearney, B.Y., Fleischer, B.J. (1979). Development of an instrument to measure exercise of self-care agency. *Research in Nursing and Health*, (2), 25-34. <https://doi.org/10.1002/nur.4770020105>
- Kipay, S. S. (2023). Deprem gerçeği ve kadın sağlığı üzerine etkileri. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), 855-860. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3018628>

- Kurt Durmuş, M., Zengin, N. (2020). Kadınların genital hijyen davranışlarının incelenmesi. *Journal of Health Profession Research*, 2(3), 113-120. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1209652>
- Küçükkaya, B., Erçel, Ö. (2019). The effect of disease perception on self-care power in gynecologic cancer patients. *J Ege Uni Nurs Facul*, 35(3), 137-145. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/898533>
- Lee, C. S., Westland, H., Faulkner, K. M., Iovino, P., Thompson, J. H., Sexton, J., ... Riegel, B. (2022). The effectiveness of self-care interventions in chronic illness: A meta-analysis of randomized controlled trials. *International Journal of Nursing Studies*, 134, 104322. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2022.104322>.
- Liu, S., Han, J., Xiao, D., Mad, C., Chena, B. (2010). A report on the reproductive health of women after the massive 2008 Wenchuan earthquake. *Int J Gynecol Obstet*. 108(2),161–164.
doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijgo.2009.08.030>.
- Nahcivan, N.Ö. (1993). *Sağlıklı gençlerde öz bakım gücü ve aile ortamının etkisi*. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Orem, D. E., Taylor, S. G., Renpenning K. M. (2001). *Nursing : concepts of practice* (6th ed.). St. Louis, Mosby.
- Özkan, E., Tosun, H. (2023). Kadın doğum polikliniğine başvuran kadınlarda genital hijyen davranışları ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 31(6), 418-27.
doi: <https://doi.org/10.17942/sted.1021695>.
- Öztaş, H.G., Sohbet, R. (2023). Lohusaların doğum sonu dönemdeki sağlıkla ilgili davranışlarının ve öz bakım gücü düzeylerinin incelenmesi. *Gevher Nesibe Journal of Medical and Health Sciences*, 8(1), 97-105.
doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7604015>.
- Sevinç, N., Korkut, B., Oral, B., Belgin, Ö. (2021). Doğurganlık çağındaki evli kadınlarda genital hijyen davranışları ve cinsel yaşam kalitesi. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 18(2), 256-261. doi: <https://doi.org/10.35440/hutfd.932253>.
- Sezer, N. Y., Aker, M. N. (2023). Üreme çağındaki kadınlarda genital hijyen davranışları ve genital hijyeni sürdürme olanaklarının belirlenmesi. *Genel Tıp Dergisi*, 33 (5), 517. doi: <https://doi.org/10.54005/geneltip.1300803>.
- Sinan, Ö., Çamöz, E., Tosun, B. (2022). Genital hygiene behaviors among married women and the outcomes of counseling practices. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 21(1-2), 12-22. doi: <https://doi.org/10.69487/hemarge.1190475>
- Sis Çelik, A., Aksoy Derya, Y. (2019). Gebelerin öz bakım gücü ile sağlık uygulamaları düzeylerinin ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1), 111-119. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/682093>
- Sohrabzadeh, S., Tourani, PhD, S. Khankeh, H. R. (2016). Women and health consequences of natural disasters: challenge or opportunity? *Women & Health*, 56(8), 977-993. doi: <https://doi.org/10.1080/03630242.2016.1176101>.
- Soylu, Z. (2020). *Şanlıurfa ilinde kadınların genital hijyen davranışları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi –Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Türkmen, H., Karagüzel, E. N. (2021). Gençlerin genital hijyen tutumlarını etkileyen faktörler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(3), 190-199. doi:<https://doi.org/10.17942/sted.767685>.
- Umami, A., Paulik, E., Molnár, R., Murti, B. (2022). The relationship between genital hygiene behaviors and genital infections among women: A systematic review. *Jurnal Ners*, 17, 89–101. doi: <https://doi.org/10.20473/jn.v17i1.34402>
- Ünal, D., Şenol, V., Öztürk, A., Erkorkmaz, Ü. (2007). Meslek yüksekokullarının sağlık ve sosyal programlarında öğrenim gören öğrencilerin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve öz-bakım gücü düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Turgut Ozal Medical Center*, 14(2), s. 101-109. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/139508>
- Ünür, E. (2021). Afet yönetiminde toplumsal cinsiyet eşitsizliği: doğal afetlerde cinsiyete dayalı zarar görülebilirlik farkı. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 351-381. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iauosos/issue/61127/899178>
- Yazıcı, S., Çuvadar, A. (2019). Genital sistem enfeksiyonlarının önlenmesi ve ebelik. *Sağlık Profesyonelleri Araştırma Dergisi*, 1(1), 33-37. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/834426>
- Yılmaz, S. D., Beji, N. K. (2010). Gebelikte öz bakım gücünün değerlendirilmesi. *Genel Tıp Dergisi*, 20(4), 137-142. Erişim adresi: <https://acikerisim.selcuk.edu.tr/server/api/core/bitstreams/4aca1248-2aae-4377-924a-8fc8b37fe062/content>
- Yoosefi Lebni, J., Khorami, F., Ebadi Fard Azar, F., Khosravi, B., Safari, H., Ziapour, A. (2020). Experiences of rural women with damages resulting from an earthquake in Iran: a qualitative study. *BMC Public Health*, 20(1), 625. doi: <https://doi.org/10.1186/s12889-020-08752-z>.